

MEREDESSANT KUI TÕENÄOLINE OHT EESTILE

Grigori Gavrilov



ÜLEVAADE. Eesti geograafiline asukoht ja puudujäägid meresõjapidamise valdkonnas tähendavad vajadust arvestada kaitse planeerimisel võimalusega, et vastane ründab mitte ainult maismaa kaudu, vaid ka merelt. Planeerimise lihtsustamiseks tuleb esialgu kindlaks teha, mis piirkonnad Eesti rannikul on dessandiohtlikud ehk kuhu on vastasel võimalik teha dessant – nii sõjalistel kui ka tehnilistel kaalutlustel. Selleks tasub tutvuda tõenäolise vastase tegevuseeskirjadega, aga ka sõjatehnika tehniliste omadustega. Ajakohase info puudumisel on siiski võimalik lähtuda Nõukogude Liidu allikatest, sest meredessantoperatsioonid on võrreldes teiste sõjaliste operatsioonidega vähe muutunud. Meredessant on ühendoperatsioon, mille toimimispõhimõtete mõistmisest on Eesti kaitseväl kasu nii lahinguruumi luureettevalmistusel taktikatasandil kui ka üldiselt meresõjapidamise tähtsuse mõistmisel strateegiatasandil.

Võtmesõnad: meredessant, meredessantrünne, meresõjapidamine, jõukuvamine, maastikuanalüüs, vastaseõpe

Keywords: amphibious warfare, amphibious assault, maritime warfare, power projection, terrain analysis, opposing force studies

1. Sissejuhatus

Meie riigi asukohal on määrav roll julgeolekupoliitika kujundamisel. Eesti Vabariik asub Läänemere keskosa idakaldal, läänest ja idast ümbritseb maismaad meri. Eesti merepiiri pikkus on 767 km ning saarte ja maismaa kaldajoone kogupikkus ületab 3700 km¹, seejuures on Eesti mandriosa rannajoon ainult 1242 km pikk². Läänemere naabruses asuvatest riikidest on enamik NATO liitlased või julgeolekupartnerid (Euroopa Liidu lepingu artikkel 42) ning ei ohusta Eesti julgeolekut. Eesti lähinaabruses kuulub Kollektiivse

¹ **Siseturvalisuse arengukava 2015–2020.** 2015. – Siseministeerium, lk 109. https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/Arengukavad/siseturvalisuse_arengukava_2015-2020_kodulehele.pdf (27.09.2019).

² **Arold, I.** 2005. Eesti maastikud. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 174.

Julgeoleku Lepingu Organisatsiooni (KJLO) veel kaks riiki: Venemaa Föderatsioon ja Valgevene.

Eesti sisekorra ja julgeoleku eest vastutavad asutused on tunnistanud Venemaa Föderatsiooni ametlikult suurimaks Eesti põhiseadusliku korra ohustajaks, eriti pärast 2013.–2014. aasta sündmusi Ukrainas. Julgeolekuohtudeks nimetati muu hulgas seda, et Putini režiim peab NATO-t julgeolekuohuks ja demokraatiat oma imperialistlikke püüdlusi takistavaks teguriks³, ning seda, et Venemaa Föderatsiooni julgeolekupoliitika on vastandumine Läänele⁴. Ka Välisluureamet kinnitab, et ainus oht Eesti ja teiste Lääne-mere-äärsete riikide eksistentsile ja suveräänsusele lähtub Venemaalt, samas otsese sõjalise ründe oht NATO liikmesriikidele on praegu väike⁵. Kuna Venemaa Föderatsioon on KJLO suurim sõjaline jõud ja ka vaikimisi selle liidu kõrgeima strateegia eestvedaja, tuleb lähtuda seisukohast, et ka teised selle organisatsiooni liikmed kujutavad Eestile ohtu. Kui mitte otseselt, siis vähemalt kaudselt, nt paigutades oma territooriumile alaliselt või ajutiselt õppuste jaoks Venemaa Föderatsiooni kaitsejõudude üksusi. Eriti käib see Valgevene kohta. Venemaa Föderatsiooni ja Valgevene üksused harjutavad ühendväeliikide koosseisus üsna aktiivselt nii kaitse- kui ka ründelahingute pidamist. Näiteks võib tuua sõjaväeõppuse „Štšit Sojuza“ („Liidu kilp“), mis toimub iga kahe aasta tagant (k.a 2019)⁶, või ulatuslikumate ühendatud strateegiliste väejuhatuste õppuste sarja, millest viimati toimus Valgevene territooriumil „Zapad“ („Lääs“) 2017. aastal⁷.

Kolme Balti riigi geopoliitiline asukoht on võrreldes ülejäänud NATO riikidega ebasoodne kahel põhjusel. Esmalt, Venemaa Föderatsiooni Lääne Ühendatud Strateegilise Väejuhatuse üksustel on relvasüsteemid, mis suudavad tabada sihtmärke kogu Balti riikide territooriumil, õhus ja merel teiselt

³ **Aastaraamat 2014.** 2015. – Kaitsepolitseiamet. Tallinn: Ploprint, lk 5.
https://www.kapo.ee/sites/default/files/public/content_page/aastaraamat-2014.pdf (27.09.2019).

⁴ **Aastaraamat 2016.** 2017. – Kaitseväge peastaabi strateegilise kommunikatsiooni osakond. Tallinn: Vaba Maa, lk 9.

⁵ **Eesti rahvusvahelises julgeolekukeskkonnas** 2018. – Välisluureamet, lk 18.
<https://www.valisluureamet.ee/pdf/raport-2018-EST-web.pdf> (27.09.2019).

⁶ **Щит Союза – 2019.** – Министерство обороны Республики Беларусь.
<https://exercise.mil.by/about/> (15.09.2019).

⁷ **Учения „Запад-2017“: официально о целях и сценарии.** 2017. – Deutsche Welle, 8. September.
<https://www.dw.com/ru/учения-запад-2017-официально-о-целях-и-сценарии/a-40405293> (15.09.2019).

poolt riigipiiri⁸. Teisalt, Balti riike, kellel on ligi 1400 km maismaapiiri KJLO riikidega, ühendab ülejäänud Euroopa mandriosas asuvate NATO liitlastega pelgalt 65 kilomeetri laiune Suwałki koridor, mida läbib ainult üks raudtee ja kaks maanteed. Selle kitsuse hõivamine või tõkestamine lõikaks ära maismaahenduse alliansi ja Balti riikide vahel ning teeks siin paiknevate üksuste varustamise nende riiklikust kuuluvusest sõltumata äärmiselt keeruliseks.⁹ Meredessantide katkestamine, mis on samuti võimalik, muudaks olukorra veel keerulisemaks ja see ei puudutaks ainuüksi sõjalist varustamist. Näiteks 2014. aastal oli üle poole Eesti strateegilisest 90-päevasest vedelkütusevarust hoiustatud mere taga¹⁰.

Kui Venemaa Föderatsioon kasutab Läänemere kohale loodud A2/AD strateegiat (A2/AD – juurdepääsu ja tegevuse takistamine)¹¹, et hoida ära NATO liitlastel piirkonda sisenemine, siis suudab Balti laevastik kiiresti saavutada selles piirkonnas mereala valdamise, mis on meredessandi eeltingimus. Meredessant on manööversõja väljendus. Selle sooritamiseks kasutatakse hästi treenitud sõjalist jõudu, mida koondatakse vastase kaitse nõrga koha vastu, ning rünnaku sihtmärk on vastase raskuskese, mille najal võib püsida kogu rünnatava vastaspoole vastupanuvõime¹². Meredessandi tõrjumiseks vajalikke vahendeid¹³ Eesti kaitseväl praegu ei ole.

Edukas meredessant võib anda kiiresti otsustavaid tulemusi. See sobib hästi Venemaa Föderatsiooni tegevusmustriga Georgia ja Ukraina konfliktis¹⁴ ning soodustab *fait accompli* tekkimist¹⁵. Kuigi Venemaa Föderatsioonil ei ole tänapäevast mastaapseteks ekspeditsioonioperatsioonideks (ingl

⁸ Dalsjö, R.; Berglund, C.; Jonsson, M. 2019. Bursting the Bubble. Russian A2/AD in the Baltic Sea Region: Capabilities, Countermeasures, and Implications. Stockholm: Swedish Defence Research Agency, pp. 25–44.

⁹ Clark, W.; Luik, J.; Ramms, E.; Shirreff, R. 2016. Closing NATO's Baltic Gap. Tallinn: International Centre for Defence and Security, p. 12. [Clark *et al.* 2016]

¹⁰ Energiamaajanduse arengukava aastani 2030. 2017. – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, lk 67.

https://www.mkm.ee/sites/default/files/enmak_2030.pdf (27.09.2019).

¹¹ Clark *et al.* 2016, p. 12.

¹² Vego, M. 2009. Operational Warfare at Sea: Theory and Practice. London and New York: Routledge, pp. 147–149. [Vego 2009]

¹³ *Ibid.*, p. 57.

¹⁴ Auten, M. 2018. Evaluating Russian Strategy in Its Near Abroad: A Comparison of the Conflicts in Georgia and Ukraine. – Marine Corps University Journal, Vol. 9, No. 2. Quantico: Marine Corps University Press, p. 88.

<https://doi.org/10.21140/mcu.j.2018090205> (22.11.2019).

¹⁵ Clark *et al.* 2016, p. 6.

expeditionary operations) vajalikku dessantvõimet, on see piisav taktikatasandi manöövriteks lähipiirkonnas. Eduka dessandi suur sõjaline väärtus ja Venemaa Föderatsiooni kõrgemale juhtkonnale omane inimkaotustest mittehoolimine muudavad sellised meredessandid tõenäoliseks¹⁶. Venemaa Föderatsiooni lahingumäärustik kirjeldab meredessantrünnet koguni kui ühendoperatsiooni kaitstud ranna vallutamiseks „vastase vastasseisust hoolimata“¹⁷. Kokkuvõetult võib öelda, et Venemaa Föderatsiooni dessandioht Eestile on tõsine ning vajab põhjalikumat analüüsi, mis arvestaks Eesti ranniku maastikuolusid ning ka tõenäolise vastase võimet ja tegevuseeskirju.

2. Meresõjapidamine: teoreetilised alused

Relvakonflikti ajal võitlevad vastased merel operatsioonitasandil peamiselt selleks, et saavutada mereala valdamine (ingl *sea control*). Mereala valdamine tähendab, et merelist keskkonda nii õhus, merepinnal kui ka vee all (tänapäeval üha enam ka elektromagnetilises spektris ja küberruumis) saab kasutada ära kõrgema eesmärgi nimel. Kogu tegevus, mille eesmärk on hoida ära vastasel mereala valdamise saavutamine, tähendab mereala valdamise takistamist (ingl *sea denial*). Oluline on märkida, et valdamine ja takistamine ei ole vastandid. Kui üks pool takistas edukalt mereala valdamise saavutamist, ei tähenda see veel, et mereala on tema valduses ja vastupidi.¹⁸

Meresõjateoorias tuleb eristada kahte terminit: *kitsas meri* (ingl *narrow sea*) ja *rannikuveed* (ingl *littoral waters*)¹⁹. Termin *kitsas meri* kirjeldab veekogu, mille puhul kaugus maismaast ükskõik millisesse merepinnal asuvasse punkti on väike (nt Jaapani meri). Rannikuveed on aga mereala kalda lähedal. Rannikuveed on ka ookeanides ja maismaaga osaliselt piirnematutel meredel (nt Jaapani idarannik). Inglisekeelne termin *littoral* tähistab ranniku-ala. See ulatub mõlemale poole rannajoont nii kaugele, kust on võimalik

¹⁶ Black, J. 2018. Combined Operations: A Global History of Amphibious and Airborne Warfare. Rowman & Littlefield Publishers, p. 218. [Black 2018]

¹⁷ Vene Föderatsiooni maavägede lahingumäärustik. I osa: diviis, brigaad, polk. 2001. Tallinn: Kaitsejõudude Peastaap, lk 149. [Vene Föderatsiooni maavägede lahingumäärustik 2001]

¹⁸ Laanemets, O.; Laanetu, L. 2014. Meresõda. Tartu: KVÜÕA väljaõppevahendite keskus, lk 27–30. [Laanemets, Laanetu 2014]

¹⁹ Vego, M. N. 2003. Naval Strategy and Operations in Narrow Seas. Second revised and expanded edition. London: Frank Cass Publishers, p. 7. [Vego 2003]

jõukuvamine merelt maismaale ja vastupidi.²⁰ Tänapäeva merevägede seisukohast võib see vahemaa ületada 1000 km. Läänemeri on ühtaegu rannikumeri²¹ ja kitsas meri²² ning Balti riigid asuvad rannikualal.

Eelkirjeldatu põhjal saab välja tuua meresõjapidamise järgmised omadused ja piirangud.

1. Sõjapidamiskeskond on keeruline ja mitmekesine. See muutub kiiresti ja pidevalt ning teeb otsustusprotsessi keeruliseks.
2. Mereala valdamise saavutamise takistamise vahendid ei piirdu ainult mereväe relvasüsteemidega. Ka maa peal paiknevatel õhuvahenditel ja raketisüsteemidel on suur tähtsus.²³
3. Igasugune operatsioon Läänemere piirkonnas on ühendoperatsioon. Kitsa mere rannikualas on väeliikide koostöö paratamatu.²⁴
4. Kõik mereoperatsioonid teenivad lõppkokkuvõttes maismaa sõjapidamise huve, eriti selgelt avaldub see kitsastel meredel²⁵.
5. Maaväe toetus merelt jõukuvamisel (sh dessantoperatsioonid) on kitsal merel tegutseva mereväe üks põhiülesandeid²⁶. Läänemere piirkonnas on tehtud arvukalt dessante ning need mõjutasid sõja kulgu olulisel määral²⁷.

Selles artiklis ei vaadelda lähemalt meresõjapidamise põhivaldkondi ehk allveelaeva-, pealvee- ja õhutõrjet kui mereala valdamise saavutamise meetmeid, vaid merelt jõukuvamise operatsioone (mereala valdamise ärakasutamine). Need omakorda jagunevad maasihtmärkide ründamiseks (ingl *strike warfare*) ja meredessandiks (ingl *amphibious warfare*)²⁸.

²⁰ Vego 2003, p. 7.

²¹ Eesti sõjaline kaitse merel. Pääskivi kontseptsioon. 2017. Tallinn: Eesti merevägi, lk 4–5. [Eesti sõjaline kaitse merel 2017]

²² Vego 2009, p. 221

²³ *Ibid.*, pp. 221–222.

²⁴ Vego, M. 2015. On Littoral Warfare. – Naval War College Review, Vol. 68, No. 2, p. 48. [Vego 2015]

²⁵ Vego 2003, p. 97.

²⁶ *Ibid.*, pp. 271–272.

²⁷ Urb, T. 2012. Meredessandid Eesti vetes 20. sajandil. – Kaitse Kodu!, nr 5, lk 36–39.

²⁸ Laanemets, Laanetu 2014, lk 193.

3. Venemaa Föderatsiooni mereväe olemus ja võimed

Üks esimesi nüüdisaegseid meremõtlejaid Alfred Thayer Mahan kirjutas, et riigid jagunevad kahte leeri: merelised ja kontinentaalsed. Esimesed on teadvustanud merevõimu tähtsust ja selle mitmekülgne arendamine on riigi strateegia üks põhiülesandeid. Neid riike kirjeldades pidas Mahan silmas ennekõike Suurbritanniat. Vene riik seevastu on kontinentaalse riigi muster näide – selle peamised ohud, huvid ja jõukuse allikad asuvad samal mandril, enamasti lähinaabruses²⁹. Selliste riikide merevõim (k.a merevägi kui selle alaosa) ei ole sageli järjepidev ning sõltub ennekõike väliste maismaaohtude teravusest ja valitseja äranägemisest³⁰. Venemaa merevõimu haripunktideks võib pidada kolme perioodi: Peeter Suure ajastut, admiral Gorškovi mereväge külma sõja teisel poolel ja mingil määral ka viimast aastakümnet³¹.

Nende eripärade tõttu tekkis Venemaal omapärane, läänemaailma juhtivatest mereriikidest erinev arusaam merevõimust, mereväe olemusest ja selle tähtsusest riigi sõjalises strateegias. Mereväele jäeti maaväe kõrval teisejärguline, toetav roll³². Nõukogude ajastul – nii maailmasõdade vahel³³ kui ka külma sõja ajal³⁴ – pöörati suurt tähelepanu sellele, et merevägi toetaks maaväge maismaa sõjatandri tiibadel. Teise maailmasõja ajal tegi Nõukogude Liidu sõjavägi hulgaliselt maabumisi vastase tagalas, üldjuhul ületades väikese vahemaa ja tihti minimaalse ettevalmistusega, eesmärgiks toetada maismaarünnakuid. Üldiselt võib öelda, et Teise maailmasõja aegsed Nõukogude Liidu mereväe dessantoperatsioonid olid nende kõige edukam ja tulemuslikum³⁵, mõne autori hinnangul lausa ainus³⁶ edukas tegevusviis.

²⁹ **Stavridis, J.** 2017. *Sea Power. The History and Geopolitics of the World's Oceans*. New York: Penguin Press, p. 315.

³⁰ **Кузин, В.; Никольский, В.** 1996. *Военно-Морской Флот СССР 1945–1991*. Санкт-Петербург: Историческое Морское Общество, с. 12. [**Кузин, Никольский** 1996]

³¹ **Speller, I.** 2014. *Understanding Naval Warfare*. Oxon: Routledge, p. 180.

³² **Zysk, K.** 2012. *Russia's Naval Ambitions: Driving Forces and Constraints. – Twenty-First Century Seapower. Cooperation and Conflict at Sea*. Dutton, P.; Ross, R. S.; Tunsjø, Ø. (eds.). Routledge, pp. 114–115. [**Zysk** 2012]

³³ **Vego** 2009, p. 11.

³⁴ **Black** 2018, p. 186.

³⁵ **Speller, I.; Tuck, C.** 2001. *Amphibious Warfare. Strategy & Tactics from Gallipoli to Iraq*. Staplehurst: Spellmount, pp. 14–15. [**Speller, Tuck** 2001]

³⁶ **Vego** 2009, p. 11.

Teise maailmasõja järel viitas nii mõnigi sõjateoretik mõlemal pool Atlandi ookeani sellele, et tuumarelvade ajastul ei ole meredessantoperatsioonid enam mõeldavad³⁷. Nõukogude Liidus päädis see sellega, et arvukad merejalaväeüksused saadeti laiali ning mereväe põhirolliks määrati allveelaevadelt lastavate tuumarakettidega vastulöögi andmine³⁸. Siiski saadi kiiresti aru, et selline veendumus oli ekslik – globaalset tuumasõda ei tulnud ja külma sõja aegses maailmas leidis pidevalt rakendust konventsionaalsetele jõududele, sh meredessantväele. Kõige märkimisväärselt juhtus see Koreas (1950), aga ka nt Egiptuses (1956), Liibanonis (1958 ja 1982), Vietnamis (1964–1975), Küprosel (1974), Paraceli saartel (1974), Falklandi saartel (1982) ja Grenadal (1983). Peagi hakkas Nõukogude Liit taas arendama merelt jõukuvamise võimet. 1973. aasta Iisraeli-Araabia sõja ajal viibis Vahemerel alalise viienda eskaadri koosseisus merejalaväeüksus³⁹, osaledes mõne allika andmetel koguni kokkupõrgetes Iisraeli jõududega 1967. aasta Kuuepäevase sõja ajal Suessi kanali piirkonnas⁴⁰. Nõukogude Liidu merevägi arendas dessantvõimet üsna eesrindlikult: ehitati suuri dessantlaevu, nt Polnochny-, Alligator-, Ropucha- ja Ivan Rogov-klass. Ühtlasi võeti kasutusele ainulaadsed ujutankid PT-76 ning esimesena traditsiooniliselt mereliste jõudude, nagu Ameerika Ühendriikide ja Suurbritannia ees ka maabumishõljud⁴¹. 1970. aastate lõpus, kui Nõukogude Liidu mereväe kõrgeim juhatus pööras taas tähelepanu ülemaailmse tegutsemisvõimega ookeanimereväele, ehitati esimesed Nõukogude Liidu lennukikandjad (Kiev-klass ja Admiral Kuznetsov-klass), mille ründelennukite ülesanne oli toetada ühtlasi maabumisüksusi õhust. Plaanis oli ehitada ka mitme ameerikaliku koolkonna dessantründelaevu (Kherson-klass)⁴², kuid Nõukogude Liidu lagunemise tõttu jäi see tegemata. Nõukogude Liidu kaubalaevastik oli tollal üks maailma suurimatest. Arvestades Nõukogude Liidu poliitilist süsteemi (kaubalaevastikku juhtis eraldi ministeerium), oli see mereväe huvidele märksa lihtsamini allutatav kui turumajandusega riikides. Sõjavarustuse

³⁷ **Alexander, J. H.; Bartlett, M. L.** 1995. Sea Soldiers in the Cold War. Amphibious Warfare, 1945–1991. Annapolis: Naval Institute Press, p. 32. [**Alexander, Bartlett** 1995]

³⁸ **Кузин, Никольский** 1996, с. 15–17.

³⁹ **Alexander, Bartlett** 1995, p. 4.

⁴⁰ **Ginor, I.; Remez, G.** 2017. The Soviet-Israeli War, 1967–1973. The USSR's Military Intervention in the Egyptian-Israeli Conflict. Oxford: Oxford University Press, pp. 23–24.

⁴¹ **Speller, Tuck** 2001, p. 151.

⁴² **Апальков, Ю.** 2007. Корабли ВМФ СССР. Справочник, том IV. Десантные и минно-тральные корабли. Санкт-Петербург: Моркнига, с. 1. [**Апальков** 2007]

transport kaubalaevadel (ingl *ships taken up from trade*; STUFT) oli ja on praegugi levinud tegevus⁴³.

Kahekümne esimese sajandi alguses asus uus Venemaa juhtkond mereväge taas üles ehitama⁴⁴. 2000. aastate esimesel poolel rääkis Vene mereväe ülem admiral Kurojedov veel rannikulähedasest kaitsest ja seda toetavatest laevadest, kuid tema järglane admiral Massorin kuulutas, et Venemaa vajab suurte pealveelaevadega avaookeani mereväge⁴⁵. Peale lennukikandjate ja hävitajate pidi Venemaa merelt jõukuvamise tuumiku moodustama plaani järgi mitu nüüdisaegset dessantründelaeva. Prantsusmaa tootjaga DCNS/STX lepitati kokku kahe Mistral-klassi laeva ostmises ja veel kaks samasugust kavatseti ehitada Venemaal prantsuse spetsialistide abiga.⁴⁶ Kuigi tehing jäi ära, on Venemaal endiselt arvestatav meredessantvõime⁴⁷ ning ta arendab seda edasi kodumaise tööstuse jõul, ennekõike järgmiste Ivan Gren-klassi dessantlaevadega⁴⁸. Igas Venemaa Föderatsiooni laevastikus on merejalaväeüksus (enamasti brigaad) ning praeguste laevade koosseisu põhjal võib väita, et iga laevastik on võimeline maandama vähemalt tugevdatud pataljoni suurust üksust. Viimasel ajal on Venemaa Föderatsiooni merevägi olnud üsna aktiivne sõjaoperatsioonidel. Näiteks nn Priština rännaku ajal (1999)⁴⁹, sõjas Georgia vastu (2008)⁵⁰ ja ka Süüria konfliktis (alates 2011) on laevastikku aktiivselt kasutatud ennekõike jõukuvamiseks – nii maasihtmärkide ründamiseks⁵¹ kui ka lahingutehnika ja -varustuse meretranspordiks. Ukraina-Vene konfliktis kaasati merevägi sadamate lähiblokaadiks ja

⁴³ **Ranft, B.; Till, G.** 1989. *The Sea in Soviet Strategy*. 2nd ed. Annapolis: Naval Institute Press, pp. 130–132.

⁴⁴ **Zysk** 2012, pp. 112.

⁴⁵ *Ibid.*, pp. 118–119.

⁴⁶ **Russia, France Sign Mistral Helicopter Carrier Deal** 2011. – Reuters, June 17. <https://www.reuters.com/article/russia-france-mistral/update-2-russia-france-sign-mistral-helicopter-carrier-deal-idUSLDE75G1K520110617> (24.02.2019).

⁴⁷ **Baker, P. T.** 2011. *A Study of the Russian Acquisition of the French Mistral Amphibious Assault Warships*. Thesis. Monterey: Naval Postgraduate School, pp. 41–44.

⁴⁸ **ПСЗ „Янтарь“ заложил два десантных корабля.** – ПСЗ „Янтарь“. <http://www.shipyard-yantary.ru/псз-янтарь-заложил-два-десантных-корабля/> (27.09.2019).

⁴⁹ **Воздушный десант отправится в Косово морем** 1999. Коммерсант, 3. июль. <https://www.kommersant.ru/doc/221251> (24.02.2019)

⁵⁰ **Barabanov, M.; Lavrov, A.; Tseluiko, V.** 2010. *The Tanks of August*. Pukhov, R. (ed.). Moscow: Centre for Analysis of Strategies and Technologies, p. 66.

⁵¹ **Каспийским „Калибром“ по Сирии: зачем это было надо?** 2015. – BBC, 8. октябрь. https://www.bbc.com/russian/russia/2015/10/151008_russia_syria_cruise_missiles_analysis (15.02.2019).

merejalaväeüksused tähtsamate objektide hõivamiseks Krimmi annekteerimisel⁵².

Venemaa Föderatsiooni Lääne ühendatud strateegilisse väejuhatusse kuulub Balti laevastik, mille tähtsamad baasid asuvad Peterburis ja Baltiiskis. Viimase asukoht Läänemere keskosas suurendab seal paiknevate üksuste tegevusvabadust. Eesti mereväe spetsialistid toovad selle esile kui ohtliku aspekti julgeolekus võrreldes sajanditaguse olukorraga⁵³. Kuigi Venemaa Föderatsiooni merevägi on viimasel ajal läbi elanud nii tõuse kui mõõnaseid⁵⁴, on Balti laevastik Läänemerele endiselt arvestatav jõud. Balti riikide kaitsejõududel puuduvad vahendid, et mõjutada kuidagi selle tegevust merel. Venemaa Föderatsiooni Balti laevastiku pealveelaevadest veerand on dessantlaevad (sh kaks ainsat Venemaa teenistuses olevat Pomornik-klassi hõljukit) ja piiratud mereületusvõimega dessantalused, mis suudavad üheskoos ühe korraga kohale toimetada kuni kaks pataljoni. Põhjalaevastikus, Vaikse ookeani ja Musta mere laevastikus on veel 17 iseseisva mereületamisvõimega suurt dessantlaeva, mida võib vajaduse korral koondada Läänemerele. Põhjalaevastiku dessantlaevad, mis suudavad kanda pardal veel kahte pataljoni, jõuaksid Koola poolsaare baasidest Läänemerele isegi ökonoomse käiguga (kiirus 12 sõlme⁵⁵) vähem kui kümne päevaga.

4. Venemaa Föderatsiooni dessant

Tänapäeva Venemaa Föderatsiooni kaitseväes on võrreldes nõukogude ajaga ümberrelvastumise ja reformide tõttu nii mõndagi muutunud. Siiski ei ole Venemaa Föderatsiooni meredessantoperatsioonide tegemise viisis olnud viimastel aastakümnetel suuri muudatusi: merejalavägi kasutab endiselt nõukogudeaegset tehnikat või selle moderniseeritud variante. Kõik laevad, välja arvatud mõned dessantaluste klassid, on Nõukogude Liidu pärand. Isegi uus Ivan Gren-klass on nõukogudeaegse Alligator-klassi põhjalik uuendus – need on taktikalises mõttes sama tüüpi alused⁵⁶. Kuna meredessandi tegemine sõltub dessantjõudude mere ja kalda vahel liikumise viisist, mis

⁵² **Murphy, M.; Hoffman, F. G.; Schaub, G. Jr.** 2016. Hybrid Maritime Warfare and the Baltic Sea Region. Copenhagen: University of Copenhagen, Centre for Military Studies, pp. 3–6. [**Murphy et al.** 2016]

⁵³ **Eesti sõjaline kaitse merel** 2017, lk 3.

⁵⁴ **Zysk** 2012, pp. 111–124.

⁵⁵ **Апальков** 2007, с. 5.

⁵⁶ **IHS Jane's Fighting Ships** 2015. Coulsdon: IHS Jane's, p. 708.

omakorda sõltub suuresti laevade ja soomukite tehnilistest omadustest, annab see aluse väita, et tänapäeva Venemaa Föderatsiooni hüpotetiline meredessantoperatsioon sarnaneb paljuski nõukogude ajal koostatud materjalides kirjeldatud operatsioonidega.

Nõukogude Liidu allikatele toetudes on meredessantoperatsioon ühendrelvaliikide pealetungitegevus eesmärgiga maabuda vastase kaitstud rannal⁵⁷. Üksuse suurusest ja püstitatud eesmärgist lähtudes eristatakse strateegilisi, operatsioonitasandi, taktikalisi, luure- ja pettedessante. Pataljoni- või brigaadisuurust dessanti nimetatakse taktikaliseks. Sellise dessandi eesmärk võib olla:

- 1) rünnak vastase kaitsetsügavusse;
- 2) vastase mereväe baseerumiskohtade vallutamine;
- 3) sadamate, rannikuäärsete lennuväljade ja muude tähtsate objektide vallutamine.⁵⁸

Dessantoperatsiooni tegeva üksuse maksimumsuurus ei ole määratud, kuid selle määrab dessantlaevade ja -aluste arv. Jõud jõuavad randa lainetena, mida erialakirjanduses nimetatakse ka ešelonideks⁵⁹. Venemaa Föderatsiooni merejalaväe ülesanded merelt dessantoperatsiooni tegemisel on üsna rangelt piiratud. Need on järgmised:

- 1) tegutseda koostöös maaväeüksustega tehtavates dessantides eelsalgana, mille põhiülesanne on vallutada sillapead, et põhijõud saaksid maabuda;
- 2) teha mere- ja õhudessante iseseisvalt mereväe huvides;
- 3) teha koostöös maaväeüksustega dessanditõrjeoperatsioone;
- 4) kaitsta rannikul asuvaid tähtsaid objekte (nii ehitised kui ka alad)⁶⁰.

Loetelu esimene ülesanne on tähtsaim, kuna üldjuhul ei soorita merejalaväeüksused dessante iseseisvalt ega osale pikalt kurnavates lahingutes – dessandi põhijõud on maaväe motolaskurüksused⁶¹. Pärast sillapea vallutamist

⁵⁷ **Военно-морской словарь** 1990. Москва: Военное издательство, с. 257. [**Военно-морской словарь** 1990]

⁵⁸ **Справочник морского десантника** 1975. Москва: Военное издательство, с. 11. [**Справочник морского десантника** 1975]

⁵⁹ **Vene Föderatsiooni maavägede lahingumäärustik** 2001, lk 144–145.

⁶⁰ **Рудомёткин, А. и др.** 2008. Основы военно-морской науки. Военно-теоретический труд. Москва: Военное издательство, с. 489.

⁶¹ **Bartles, C. K.** 2018. The Russian Naval Infantry. Increasing Amphibious Warfare Capabilities. – Marine Corps Gazette. Quantico: Marine Corps Association & Foundation, p. 64. [**Bartles** 2018]

ja põhijõudude läbilaskmist merejalaväeüksused taanduvad, et taastada lahinguvalmidus⁶². Eelsalga suurus võib olla tugevdatud pataljonist⁶³ brigaadini⁶⁴. Sillapea (vn *платцдарм*) määratlus on „ala mererannikul, mida kasutatakse dessandi põhijõudude maabumiseks ja edendamiseks“⁶⁵. Sillapeade vallutamiseks võidakse samal ajal merejalaväeüksustega kaasata lahingusse õhudeessantväeüksusi (kopteri- või langevarjudessant). Õhudessandi võivad teha ka merejalaväe oma ründedessantüksused, sest iga Vene merejalaväebrigaadi koosseisu kuulub ründedessantpataljon⁶⁶. Merejalaväeüksused võivad vallutada ka mitu eraldatud sillapead korraga. Sellisel juhul peavad põhiväed (esimene ešelon ja järgnevad) esimesel võimalusel ühendama merejalaväelaste vallutatud platsdarmid. Seejuures kavatsetakse dessantlaevu kasutada ainult eelsalga ja esimese ešeloni jõudude maabumiseks.⁶⁷ Ülejäänud jõud võivad maabuda ka transpordilaevadelt (sh tsiviilkaubalaevad), mille tarbeks tuleb rajada maabumisbaas. Selleks võib saada ka vallutatud sadam, sest selle logistiline infrastruktuur toetab lahinguteenindusülesannete täitmisel.⁶⁸ Seega on Venemaa Föderatsioonil nii tehnilisi vahendeid kui ka komplekteeritud üksusi, et ainuüksi eelsalga ja esimese ešelonina maandada brigaadisuurune üksus (platsdarmi ja/või kaldabaasi vallutamiseks), mida on võimalik hiljem vajadust mööda tugevdada.

Dessant saab maabuda mitmel viisil, kuid Vene merejalaväes kasutatakse kõige tihedamini dessantlaevade eriotstarbelist seadet – vööriüsi koos rambiga –, et lasta soomukid otse randa või rannalähedasse vette⁶⁹. Teise maailmasõja ajal laialdaselt levinud tankide maabumiseks loodud laevatüüp⁷⁰ – NATO määratluse järgi LST ehk *landing ship, tank*, venekeelses terminoloogias tuntud kui BDK ehk *большой десантный корабль* (suur dessantlaev) – moodustab Venemaa Föderatsiooni maabumislaevade tuumiku. Kuigi BDK-de kasutamisel on oluline, kui järsult läheb meri sügavaks ranna lähedal, korvab piirangut see, et enamik Venemaa Föderatsiooni soomukitest on amfiibsed. Venemaa dessantoperatsioonides tuleb BDK-del

⁶² **FM 7-100.1 = U.S. Field Manual No. 7-100.1.** Opposing Force Operations. 2004. Washington, D.C.: Headquarters, Department of the Army, pp. 13-17–13-18. [**FM 7-100.1** 2004]

⁶³ **Vego, M.** 1992. Soviet Naval Tactics. Annapolis: Naval Institute Press, p. 311.

⁶⁴ **FM 7-100.1** 2004, pp. 13-17–13-20.

⁶⁵ **Военно-морской словарь** 1990, с. 317.

⁶⁶ **Bartles** 2018, p. 64.

⁶⁷ **Vene Föderatsiooni maavägede lahingumäärustik** 2001, lk 146.

⁶⁸ *Ibid.*, lk 147.

⁶⁹ **Советская военная энциклопедия** 1978. Москва: Военное издательство, с. 402.

⁷⁰ **Справочник морского десантника** 1975, с. 67.

sõita kaldale võimalikult lähedale. Laeva komandör võib juhtida laeva selle sügavuseni, kus laeva põhi puudutab merepõhja ja laev jääb kinni. Seejärel liiguvad amfiibsoomukid vette ning sealt iseseisvalt randa. Nii teevad ka mitteujuvad soomukid, kui vee sügavus ja merepõhja iseloom võimaldab.⁷¹ Soomukite raskusest ja ballastveest vabanenud dessantlaevad vähendavad süvist ja eemalduvad rannast, tõmmates ennast vajaduse korral vabaks ahtriankrute abil.

Eespool kirjeldatud kaldale lähenemise viis eeldab sobivat merepõhja. Sõidukite liikuvuse tagamiseks ei või põhi olla liiga pehme, nt mudane või savine. Teisalt kahjustaks liiga kõva merepõhi, mis koosneb nt kõvast kivimist, kivirusust või korallidest, laeva keret. Vrakkide ja veeluste kivide puudumine on samuti maabumisel oluline. Merepõhja iseloomu seost tehnika maabumisega kirjeldab tsitaat Nõukogude mereväe sõnastikust: „munakividest, veerisest, kruusast ja liivast /.../ rannad on tavapäraselt mugavad dessantide maabumiseks“⁷².

Dessantlaevadest väiksemad alused on dessantalused. Kuigi nende kande võime on väiksem, saavad need tänu väikesele süvisele liikuda rannale lähemale ja viia tehnika randa. Hõljukitel puudub süvis⁷³. Vahemaa, mida amfiibsoomukid on võimelised iseseisvalt ületama, sõltub ennekõike mereoludest ja soomukite liikumiskiirusest vees. Artikli autoril ei õnnestunud siiski leida usaldusväärset infot selle kohta, kui suurt vahemaad peab Nõukogude Liidu või Venemaa Föderatsiooni doktriin avamerel amfiibsoomukitele ületatavaks. Ühelt poolt mainivad nii Nõukogude Liidu⁷⁴ kui ka tänapäeva Venemaa Föderatsiooni allikad⁷⁵ väikese ulatusega dessantide sooritamist ilma dessantaluste toetuseta. Amfiibsoomukite üksus liigub merel kalda ühest punktist teise omal jõul, mis justkui viitab sellele, et amfiibselt ületatav vahemaa on pigem suur kui väike. Teiselt poolt tuuakse mitmes allikas välja, et dessandi edu eeldus on üllatusefekt ja maabumiskiirus (maabunud üksuste arvu ja selleks kulunud aja pöördvõrdeline seos)⁷⁶. See räägib selle kasuks, et amfiibselt ületatav vahemaa peaks olema võimalikult väike. Autori arvamus on, et viimane kaalutlus on tähtsam.

⁷¹ *Ibid.*, c. 187.

⁷² **Военно-морской словарь** 1990, с. 317.

⁷³ **Справочник морского десантника** 1975, с. 85.

⁷⁴ *Ibid.*, с. 179.

⁷⁵ **Морская пехота**. – Министерство обороны Российской Федерации. <https://structure.mil.ru/structure/forces/navy/structure/marines.htm> (10.09.2019).

⁷⁶ **Справочник морского десантника** 1975, с. 168.

5. Meredessant: olulised järeldused

Analüüsidest meredessandi võimalikkust, tuleb uurida nii merelt lähenemist kui ka maismaal asuvat tegevusala. Artiklis eespool kirjeldatud põhjustel eeldatakse, et kui mereala valdamine on dessantoperatsiooni tegeva mereväe käes, siis saavad merelt lähenemist segada ainult hüdrograafilised tingimused. Läänemeres puuduvad tugevad hoovused või looded, seega võib laevaliiklust takistada üksnes vee sügavus ja merepõhja iseloom. Autori kaitstud uurimistöös keskenduti pea neljakümne kilomeetri pikkusele rannikuloigule Loode-Eestis. Selgus, et peaaegu terves rannaulatuses said viiemeetrise süvisega laevad läheneda kaldale vähem kui kahe kilomeetri kaugusele ning merepõhi oli kogu piirkonnas soodne.⁷⁷ Kuigi Põhja-Eesti kohta ei ole autor nii põhjalikku analüüsi teinud, annab pealiskaudne kaardiluure põhjust väita, et kogu põhjarannikul jookseb viie meetri samasügavusjoon rannikust lähemal kui kaks kilomeetrit, paljudes kohtades koguni mõnesaja meetri kaugusel. Venemaa Föderatsiooni enim levinud BDK (Ropucha-klass) süvis on isegi täislastis viiest meetrist väiksem⁷⁸. Seega tuleb arvestada, et Soome lahel ei ole merelt lähenemiseks looduslikke tõkkeid, v.a mõni üksik merekividest küllastunud ala.

Ratasveermikul soomustransportöör BTR-82A on Venemaa Föderatsiooni merejalaväe põhisoomuk, see jõuab dessandialale kõige tõenäolisemalt. Samas ületab see kehvemalt takistusi kui muud Venemaa Föderatsiooni kaitseväes kasutusel soomukid⁷⁹. Ka BTR-82A erisurve pinnasele on suurem kui näiteks põhitankil T-72⁸⁰, rääkimata kergematest soomukitest. Seega kui BTR-82A suudab läbida maastiku, suudavad seda ka ülejäänud soomukid.

Kuigi tegemist on meredessandiga, ei tohi vastase tegevusvariante analüüsidest keskenduda merelt lähenemisele ega rannale, kuna esimene on üldjuhul soodne ja teine ainult väike, äärmisel juhul mõnesajameetrine osa suuremast sillapeast. Kõige suuremat mõju dessandikoha valikul avaldab maastik sillapeal, mida merejalaväeüksus hõivab ja millest põhijõud arendavad edasi objekti rünnaku. Dessandi põhijõud koosneb motolaskuritest. Erandjuhul, kui rünnakuobjekt asub kalda lähedal, võib seda teha

⁷⁷ **Gavrilov, G.** 2019. Loode-Eesti rannik kui võimaliku meredessandi ala analüüs. Tartu: Kaitseväe Akadeemia, lk 61. [**Gavrilov** 2019]

⁷⁸ **Апальков** 2007, с. 1.

⁷⁹ **Jane's Armour and Artillery** 2012. Coulsdon: Jane's Information Group.

⁸⁰ **Gavrilov** 2019, lk 37.

merejalaväeüksus. Arvestades, et ka nemad kasutavad sama tehnikat mis maavägi, võib maastiku- ja tegevusvariantide analüüsi teha samal viisil.

Eespool kirjeldatu puudutab meredessandi tehnilist teostatavust. Eesti vastu suunatud meredessantoperatsiooni sõjalist otstarbekust ei ole samuti raske õigustada. Esiteks, Eestil peaaegu puuduvad vahendid oma huvide kehtestamiseks merel ja nende kaitsmiseks väljaspool rahuaega⁸¹. Teiseks, Venemaa Föderatsiooni meredessandi üks ülesannetest on suure väärtusega sihtmärkide vallutamine. Eestis leidub neid mitu ning need on majandusliku, logistilise, sõjalise või poliitilise väärtusega. Mere ääres asuvad mitte ainult Eesti tähtsamad sadamad, vaid ka naftasaaduste ja vedelgaasiterminalid ning veealuste kommunikatsioonide randumiskohad. Enamik nendest asub Soome lahe rannikul Paldiski ja Tallinna vahel (nt Balticconnector ning enamik Skandinaaviaga ühendatud elektri- ja valguskaableid⁸²). Ämari lennubaas on Lahepere lahe lõunatipust linnulennult vaid kümne kilomeetri kaugusel. Tallinna kui pealinna mitmekülgset tähtsust on raske üle hinnata. Tallinn asub koos kõigi sadamatega ning lennuvälja, riigiasutuste ja majandus-taristuga otse mere ääres.

6. Kokkuvõte

Meredessant on pealetungitegevus, mis vastab paljuski manööversõjapidamise põhimõtetele. Meredessant maabub seal, kus vastane on nõrk, ning selle eesmärk on arendada rünnakut vastase raskuspunkti vastu. See tegevusviis võimaldab saavutada väikeste jõududega kiiresti otsustavaid ees-märke. Eestit võib ähvardada dessandioht kas või seetõttu, et riik asub mere ääres. Olukorda raskendab see, et Balti riigid on ülejäänud liitlastega mais-maa kaudu nõrgalt ühendatud. See tähendab, et vastase tegevus strateegiliselt tähtsate mereühenduste äralõikamiseks on õigustatud ja vajalik täielikuks sissepiiramiseks. See omakorda tähendab, et meredessandi tegemiseks ei pea algatama eraldi operatsiooni, vaid selle saab lõimida üsna vähese vaevaga merel toimuva sõjalise operatsiooniga. Vene mereväel on kõik vahendid, et saavutada Balti riikide piirkonnas mereala valdamine ja viia seejärel ellu meredessantoperatsioon. Seda kinnitab Venemaa Föderatsiooni

⁸¹ Lange, H.; Combes, B.; Jermalavičius, T.; Lawrence, T. 2019. To the Seas Again: Maritime Defence and Deterrence in the Baltic Region. Tallinn: International Centre for Defence and Security, pp. 9–13.

⁸² Murphy *et al.* 2016, pp. 14–19.

mereväe ajalooline roll sõjapidamisstrateegias, tarvilike tehniliste vahendite ja üksuste olemasolu, jätkuv huvi merelt jõukuvamise vastu ja mereväe relvakonfliktides kasutamise pretsedendid sellel sajandil. Eesti rannikuvee soodsad hüdrograafilised tingimused, Kaitseväe võimetus mõjutada Venemaa Föderatsiooni mereväe tegevust merel ning sobilikud strateegilise tähtsusega sihtmärgid kalda lähedal suurendavad meredessandi tõenäosust.

Kirjandus

- Aastaraamat 2014.** 2015. – Kaitsepolitseiamet. Tallinn: Iloprint.
https://www.kapo.ee/sites/default/files/public/content_page/aastaraamat-2014.pdf (27.09.2019).
- Aastaraamat 2016.** 2017. Kaitseväe peastaabi strateegilise kommunikatsiooni osakond. Tallinn: Vaba Maa.
- Alexander, J. H.; Bartlett, M. L.** 1995. *Sea Soldiers in the Cold War. Amphibious Warfare, 1945–1991.* Annapolis: Naval Institute Press.
- Arold, I.** 2005. Eesti maastikud. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Auten, M.** 2018. Evaluating Russian Strategy in Its Near Abroad: A Comparison of the Conflicts in Georgia and Ukraine. – *Marine Corps University Journal*, Vol. 9, No. 2. Quantico: Marine Corps University Press, pp. 76–91.
<https://doi.org/10.21140/mcu.j.2018090205> (22.11.2019).
- Baker, P. T.** 2011. *A Study of the Russian Acquisition of the French Mistral Amphibious Assault Warships.* Thesis. Monterey: Naval Postgraduate School.
- Barabanov, M.; Lavrov, A.; Tseluiko, V.** 2010. *The Tanks of August.* Pukhov, R. (ed.). Moscow: Centre for Analysis of Strategies and Technologies.
- Bartles, C. K.** 2018. The Russian Naval Infantry. Increasing Amphibious Warfare Capabilities. – *Marine Corps Gazette.* Quantico: Marine Corps Association & Foundation, pp. 63–68.
- Black, J.** 2018. *Combined Operations: A Global History of Amphibious and Airborne Warfare.* Rowman & Littlefield Publishers.
- Clark, W.; Luik, J.; Ramms, E.; Shirreff, R.** *Closing NATO's Baltic Gap.* 2016. Tallinn: International Centre for Defence and Security.
- Dalsjö, R.; Berglund, C.; Jonsson, M.** 2019. *Bursting the Bubble. Russian A2/AD in the Baltic Sea Region: Capabilities, Countermeasures, and Implications.* Stockholm: Swedish Defence Research Agency.
- Eesti rahvusvahelises julgeolekukeskkonnas** 2018. – Välisluureamet.
<https://www.valisluureamet.ee/pdf/raport-2018-EST-web.pdf> (27.09.2019).
- Eesti sõjaline kaitse merel. Päiskivi kontseptsioon.** 2017. Tallinn: Eesti merevägi.
- Energiamajanduse arengukava aastani 2030.** 2017. – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.
https://www.mkm.ee/sites/default/files/enmak_2030.pdf (27.09.2019).
- FM 7-100.1 = U.S. Field Manual No. 7-100.1.** *Opposing Force Operations.* 2004. Washington, D.C.: Headquarters, Department of the Army.

- Gavrilov, G.** 2019. Loode-Eesti rannik kui võimaliku meredessandi ala analüüs. Tartu: Kaitseväe Akadeemia.
- Ginor, I.; Remez, G.** 2017. The Soviet-Israeli War, 1967–1973. The USSR’s Military Intervention in the Egyptian-Israeli Conflict. Oxford: Oxford University Press.
- IHS Jane’s Fighting Ships** 2015. Coulsdon: IHS Jane’s.
- Jane’s Armour and Artillery** 2012. Coulsdon: Jane’s Information Group.
- Laanemets, O.; Laanetu, L.** 2014. Meresõda. Tartu: KVÜÕA väljaõppevahendite keskus.
- Lange, H.; Combes, B.; Jermalavičius, T.; Lawrence, T.** 2019. To the Seas Again: Maritime Defence and Deterrence in the Baltic Region. Tallinn: International Centre for Defence and Security.
- Murphy, M.; Hoffman, F. G.; Schaub, G. Jr.** 2016. Hybrid Maritime Warfare and the Baltic Sea Region. Copenhagen: University of Copenhagen, Centre for Military Studies.
- Ranft, B.; Till, G.** 1989. The Sea in Soviet Strategy. 2nd ed. Annapolis: Naval Institute Press.
- Russia, France Sign Mistral Helicopter Carrier Deal** 2011. – Reuters, June 17. <https://www.reuters.com/article/russia-france-mistral/update-2-russia-france-sign-mistral-helicopter-carrier-deal-idUSLDE75G1K520110617> (24.02.2019).
- Siseturvalisuse arengukava 2015–2020.** 2015. – Siseministeerium. https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/Arengukavad/siseturvalisuse_arengukava_2015-2020_kodulehele.pdf (27.09.2019).
- Speller, I.** 2014. Understanding Naval Warfare. Oxon: Routledge.
- Speller, I.; Tuck, C.** 2001. Amphibious Warfare. Strategy & Tactics from Gallipoli to Iraq. Staplehurst: Spellmount.
- Stavridis, J.** 2017. Sea Power. The History and Geopolitics of the World’s Oceans. New York: Penguin Press.
- Urb, T.** 2012. Meredessandid Eesti vetes 20. sajandil. – Kaitse Kodu!, nr 5, lk 36–39.
- Vego, M.** 1992. Soviet Naval Tactics. Annapolis: Naval Institute Press.
- Vego, M. N.** 2003. Naval Strategy and Operations in Narrow Seas. Second revised and expanded edition. London: Frank Cass Publishers.
- Vego, M.** 2009. Operational Warfare at Sea: Theory and Practice. London and New York: Routledge.
- Vego, M.** 2015. On Littoral Warfare. – Naval War College Review, Vol. 68, No. 2, pp. 30–68.
- Vene Föderatsiooni maavägede lahingumäärustik. I osa: diviis, brigaad, polk.** 2001. Tallinn: Kaitsejõudude Peastaap.
- Zysk, K.** 2012. Russia’s Naval Ambitions: Driving Forces and Constraints. – Twenty-First Century Seapower. Cooperation and Conflict at Sea. Dutton, P.; Ross, R. S.; Tunsjø, Ø. (eds.). Routledge, pp. 112–135.
- Апальков, Ю.** 2007. Корабли ВМФ СССР. Справочник, том IV. Десантные и минно-тральные корабли. Санкт-Петербург: Моркнига.
- Военно-морской словарь** 1990. Москва: Военное издательство.

- Воздушный десант отправится в Косово морем** 1999. Коммерсант, 3. июль.
<https://www.kommersant.ru/doc/221251> (24.02.2019).
- Каспийским „Калибром“ по Сирии: зачем это было надо?** 2015. – BBC, 8. октябрь.
https://www.bbc.com/russian/russia/2015/10/151008_russia_syria_cruise_missiles_analysis (15.02.2019).
- Кузин, В.; Никольский, В.** 1996. Военно-Морской Флот СССР 1945–1991. Санкт-Петербург: Историческое Морское Общество.
- Морская пехота.** – Министерство обороны Российской Федерации.
<https://structure.mil.ru/structure/forces/navy/structure/marines.htm> (10.09.2019).
- ПСЗ „Янтарь“ заложил два десантных корабля.** – ПСЗ „Янтарь“.
<http://www.shipyard-yantar.ru/псз-янтарь-заложил-два-десантных-ко/> (27.09.2019).
- Рудомёткин, А. и др.** 2008. Основы военно-морской науки. Военно-теоретический труд. Москва: Военное издательство.
- Советская военная энциклопедия** 1978. Москва: Военное издательство.
- Справочник морского десантника** 1975. Москва: Военное издательство.
- Учения „Запад-2017“: официально о целях и сценарии** 2017. – Deutsche Welle, 8. September.
<https://www.dw.com/ru/учения-запад-2017-официально-о-целях-и-сценарии/a-40405293> (15.09.2019).
- Щит Союза – 2019.** – Министерство обороны Республики Беларусь.
<https://exercise.mil.by/about/> (15.09.2019).

Nooremleitnant **GRIGORI GAVRILOV**
EML Ugandi navigatsioonihvitser